

Notitie

Concept

Contactpersoon drs. ing. A.J.A. (Adrie) van Hooff

Datum 25 november 2010

Kenmerk N001-4746864AIH-vsa-V02

1 Toetsing beschermde natuurwaarden 'restauratie Tolhuissluis'

1.1 Inleiding

1.1.1 Vooraf

Bij alle ruimtelijke ingrepen en plannen dient onderbouwd te worden of het voornemen 'redelijkerwijs uitvoerbaar' is. Een inschatting van eventuele belemmeringen op het gebied van natuurbescherming is hier onderdeel van. Al tijdens de planvorming dient daarom inzichtelijk te worden gemaakt of er mogelijk sprake is van effecten waarvoor een ontheffingsplicht geldt. Als een ontheffingsplicht geldt dan moet o.a. worden aangetoond, of voldoende mitigerende en/of compenserende maatregelen getroffen kunnen worden.

In opdracht van provincie Noord-Holland heeft Tauw onderzoek gedaan naar de consequenties van natuurwetgeving voor de restauratie van de Tolhuissluis.

In deze rapportage wordt antwoord gegeven op de vragen:

Welke natuurbeschermingswetgeving is van belang?

In hoeverre is de beoogde ontwikkeling (mogelijk) strijdig met deze wetgeving?

Wat betekent dit voor de verdere planvorming en uitvoering?

1.1.2 Natuurbeschermingswetgeving

De beoogde planlocatie is gelegen in het Amstel – Drechtkanaal op de grens tussen provincie Noord-Holland en Zuid-Holland. De ontwikkeling bestaat uit het restaureren van de monumentale Tolhuissluis. Het plangebied, de sluis en de nabije omgeving, ligt niet nabij of binnen de invloedsfeer van Natura 2000-gebieden (beschermd door de Natuurbeschermingswet). Het plangebied ligt ook niet in de invloedsfeer van de Ecologische Hoofdstructuur (beschermd door de Wet op de Ruimtelijke ordening). Gezien het karakter en omvang van de ingreep zijn effecten op Natura 2000-gebieden en Ecologische Hoofdstructuur uitgesloten. Deze toetsing richt zich daardoor alleen op het beschermingsregime voortkomend uit de Flora- en Faunawet.

1.1.3 Flora- en Faunawet

De bescherming van inheemse dier- en plantensoorten is vastgelegd in de Flora- en Faunawet.

De wet maakt onderscheid in drie categorieën beschermde soorten:

- Tabel 1-soorten: De meest algemene, niet bedreigde soorten. Voor deze soorten geldt een vrijstellingsregeling bij ruimtelijke ontwikkelingen, bestendig gebruik of beheer en onderhoud
- Tabel 2-soorten: Beschermde soorten. Hiervoor geldt een vrijstelling bij bestendig gebruik of beheer en onderhoud wanneer wordt gehandeld volgens een geaccordeerde en door de initiatiefnemer onderschreven gedragscode
- Tabel 3-soorten: Strikt beschermde soorten bestaande uit de Habitatrichtlijnsoorten en een selectie van bedreigde soorten

Naast de bescherming van soorten uit tabel 1, 2 en 3 kent de wet een zorgplicht. Deze zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend.

1.1.4 Methode

De mogelijke aanwezigheid van beschermde planten- en/of diersoorten is bepaald aan de hand van de volgende gegevens.

- Een oriënterend veldbezoek op 10 november 2010
- Regionale en landelijke verspreidingsatlassen en –data

Het oriënterende veldbezoek betreft geen volledige inventarisatie, maar is erop gericht te controleren in hoeverre de locatie voldoet aan de eisen die beschermde soorten aan hun leefomgeving stellen.

Op basis van het veldbezoek, verspreidingsgegevens en deskundigenoordeel, is een selectie gemaakt van de soorten die in of nabij de planlocatie verwacht worden. De beoogde ingreep is vervolgens getoetst op deze selectie van soorten.

Door de inzet van ter zake deskundige ecologen wordt onze onderzoekskwaliteit zoveel mogelijk gewaarborgd. Mede in dit kader is Tauw aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus, een samenwerkingsverband van adviesbureaus die ecologisch advieswerk geven en ecologisch onderzoek verrichten, opgericht met als doel de kwaliteit van ecologische advisering te verbeteren.

1.2 Huidige natuurwaarden en effecten

Om (globale) locaties aan te duiden wordt in de ecologie veel gebruik gemaakt van een raster van kilometerhokken, zogenaamde RD-coördinaten. Verspreidingsgegevens van dier- en plantensoorten worden veelal per kilometerhok gedocumenteerd. Het plangebied ligt in kilometerhok 110-469 en 110-468. Onderstaande figuur 3.1 geeft de ligging van het plangebied en kilometerhokken weer.

Figuur 1.1 Overzicht globale ligging plangebied

De Tolhuissluis vormt de verbinding tussen het Amstel - Drechtkanaal, het Aarkanaal en de Drecht. Het sluizencomplex is gelegen in het zuiden van de provincie Noord-Holland en bestaat uit twee kolken. Van oorsprong was de Tolhuissluis opgetrokken uit metselwerk en natuurstenen dekzerken. In de jaren zestig is de bovenzijde van de sluis kolken vervangen door beton. De onderbouw bestaat nog uit metselwerk. De watergang heeft rechte kaden en er is weinig tot geen watervegetatie in de watergang aanwezig. Ook oevervegetatie ontbreekt ter hoogte van de sluis.

De omgeving van het plangebied bestaat voornamelijk uit agrarisch gebied met gras- en akkerland. Langs de oostkant van de sluis ligt een drukke doorgaande verkeersweg waarlangs woonhuizen zijn gelegen.

Onderstaande figuur geeft een impressie van het plangebied.

Figuur 1.2 Impressie plangebied

Effecten

De beoogde (ruimtelijke) ingreep heeft een mogelijk effect op beschermde dier- en plantensoorten. Hierbij is onderscheid te maken tussen tijdelijke en permanente invloeden die effecten kunnen veroorzaken. Dit zijn:

Tijdelijke invloeden:

- Geluid en licht tijdens de bouwfase
- Trillingen bij realisatie damwanden
- Verhoogde aanwezigheid en beweging van mensen
- Tijdelijk dempen van een gedeelte van de watergang

Permanente invloeden:

- Vernietiging habitat door nieuw metselwerk van de onderbouw van de sluis

1.3 Toetsing beschermde soorten

Voor de Flora- en Faunawet tabel 1-soorten geldt een vrijstelling voor de beoogde ontwikkeling en worden in dit rapport niet specifiek benoemd.

Op basis van verschillende literatuurbronnen is bekeken welke door de Flora- en Faunawet beschermde soorten (tabel 2 of 3) in of in de omgeving van het plangebied voorkomen. Op basis van habitateisen, het oriënterend veldbezoek en deskundigenoordeel is een selectie gemaakt van de soorten die daadwerkelijk in of nabij de planlocatie verwacht worden.

Flora

Tijdens het veldbezoek zijn 115 steenbreekvarens en 5 tongvarens aangetroffen tussen de voegen van de gemetselde kade muren. Op basis van het literatuuronderzoek [www.synbiosys.alterra.nl] en het veldbezoek is het voorkomen andere beschermde soorten niet te verwachten. Tijdens het veldbezoek is ook naar watervegetatie gekeken. Deze ontbreekt grotendeels en beschermde soorten kunnen worden uitgesloten.

De gemetselde kademuren van de sluis zijn in slechte staat en worden afgebroken en met dezelfde steen terug gemetseld. De standplaatsen van de Steenbreekvarens en Tongvarens die tussen de voegen groeien worden hierdoor vernietigd. Het vernietigen van de standplaats van beschermde soorten is een overtreding van de Flora- en Faunawet.

Zoogdieren

Op basis van het literatuuronderzoek [Broekhuizen S., B. et al., 1992] en het veldbezoek is het voorkomen van beschermde zoogdieren uitgesloten. De planlocaties biedt geen geschikt leefgebied voor beschermde zoogdieren.

Vleermuizen

Hoewel vleermuizen zoogdieren zijn, worden deze vanwege hun afwijkende eigenschappen als afzonderlijke groep behandeld. Op basis van verspreidingsgegevens [Limpens et al, 1997] kunnen Meervleermuis, Gewone dwergvleermuis en Watervleermuis (alle tabel 3) worden verwacht in of nabij de planlocatie. Bij het veldbezoek is de locatie gecontroleerd op de mogelijkheden voor verblijfplaatsen van vleermuizen. Er zijn geen potentiële mogelijke verblijfplaatsen voor vleermuizen aangetroffen. Het voorkomen van verblijfplaatsen binnen de planlocatie kan worden uitgesloten. De vleermuizen kunnen het gebied wel gebruiken als foerageergebied. Het voornemen kan echter alleen een tijdelijk effect door verstoring veroorzaken. Na de werkzaamheden blijft de planlocatie onveranderd geschikt voor vleermuizen. Het gehele kanaal, en de waterrijke weidegebieden in de omgeving zijn geschikt foerageergebied voor vleermuizen. De planlocatie is daarom maar een zeer klein onderdeel van het foerageergebied. Bovendien ligt de sluis naast een doorgaande weg en nabij bebouwing

(woonhuizen en horeca). Hierdoor is in de huidige situatie al verstoring door licht, geluid en menselijke aanwezigheid aanwezig. Buiten de invloedssfeer van het voornemen is geschikter foerageergebied aanwezig:

- Ten noorden en zuiden van het plangebied staan bomen langs het kanaal en is minder bebouwing aanwezig.
- Waterrijke weilanden, die niet worden verstoord door wegen of bebouwing.

Samengevat: de planlocatie is een klein en relatief onbelangrijk onderdeel van het foerageergebied van vleermuizen.

De werkzaamheden worden vooral overdag uitgevoerd, wanneer geen vleermuizen aanwezig zijn. In de winter zijn evenmin vleermuizen aanwezig (winterslaap). Als de werkzaamheden buiten de winter na zonsondergang, worden uitgevoerd zijn effecten echter ook uitgesloten omdat:

- de werkzaamheden zijn zeer plaatselijk gelet op het grote areaal onverstoord leefgebied
- de tijdelijke en plaatselijke verstoring door licht, geluid en menselijke aanwezigheid gaat op in de reeds aanwezige verstoring

Gelet hierop is een effect op het foerageergebied van vleermuizen uitgesloten.

Vogels

De soortgroep vogels heeft in de Flora- en Faunawet een bijzondere status: Alle broedende vogels, de in functie zijnde nesten én de functionele omgeving hiervan zijn beschermd tijdens het broedseizoen (voor de meeste soorten globaal van maart tot en met juli). Daarnaast is de vaste verblijfplaats (en functionele omgeving) van een klein aantal vogelsoorten jaarrond beschermd.

Gelet op het regelmatige gebruik van de sluis door de scheep- en recreatievaart is de planlocatie geen geschikt broedgebied voor vogels. Tijdens het veldbezoek zijn in de planlocatie en directe omgeving, geen jaarrond beschermde verblijfplaatsen van vogels aangetroffen. Evenmin zijn geschikte broedplaatsen voor andere vogelsoorten aanwezig. Het verstoren van vogels binnen het broedseizoen kan worden uitgesloten.

Amfibieën

Amfibieën zijn diersoorten die zich ophouden in of nabij oppervlakte wateren, maar ook in braakliggende terreinen aanwezig kunnen zijn [Herder J.E., A. et al., 2009]. Op basis van het veldbezoek biedt het plangebied voor amfibieën geen geschikte leefomgeving.

De rechte kaden en het grotendeels ontbreken van watervegetatie maken het gebied ongeschikt. De aanwezigheid van tabel 2 of 3 amfibiesoorten is uitgesloten.

Reptielen

Meer dan bij amfibieën geldt voor reptielen dat zij gebonden zijn aan specifieke biotopen als (stuif)zanden, heideterreinen, (broek)bossen en andere bosranden langs heideterreinen of (stuif)zandgebieden [Herder J.E., A. et al., 2009]. In de nabije omgeving van het plangebied ontbreken deze biotopen waardoor op voorhand het voorkomen van beschermde reptielen wordt uitgesloten.

Vissen

Op basis van verspreidingsgegevens [www.visatlas.nl] worden geen beschermde soorten vissen verwacht in de planlocatie, of in het water wat daarmee in verbinding staat. De rechte kaden en het grotendeels ontbreken van watervegetatie maken het gebied ongeschikt als leefgebied voor beschermde vissoorten. De aanwezigheid van beschermde vissoorten is daarom uitgesloten.

Dagvlinders, libellen en overige ongewervelden

Diverse dagvlinders en libellen hebben in de Flora- en Faunawet een beschermde status. Hoewel voor beide groepen nooit volledig uit te sluiten is dat een beschermd exemplaar zich in of nabij het plangebied ophoudt, zal er gezien de afwezigheid van geschikt biotoop en de omvang en het karakter van de ingreep, met zekerheid geen negatief effect op populaties van beschermde dagvlinders en/of libellen optreden [EIS-Nederland, 2007; Bos, F., M. et al, 2006; Dijkstra, K.D. B., et al., 2002]. Naast dagvlinders en libellen zijn ook enkele kevers, weekdieren en een kreeftachtige beschermd door de Flora- en faunawet. De planlocatie en directe omgeving voorzien voor geen van deze soorten in een geschikt habitat. De aanwezigheid van en effecten op door de Flora- en Faunawet beschermde ongewervelde worden dan ook uitgesloten.

1.4 Conclusies Flora- en Faunawet

In de onderstaande tabel zijn de beschermde tabel 2 en 3-soorten uit de Flora- en Faunawet opgenomen waarvan niet uitgesloten kan worden dat zij geschaad worden door de ingreep.

Tabel 1.1 Beschermde soorten (Ffw tabel 2 of 3) die mogelijk geschaad worden

Soortgroep	Soorten planlocatie
Flora	Steenbreekvaren en Tongvaren (tabel 2)
Zoogdieren	Geen
Broedvogels	Geen
tijdens broedseizoen	
Broedvogels,	Geen
vaste verblijfplaatsen	

Soortgroep	Soorten planlocatie
Vleermuizen	Geen
Reptielen	Geen
Amfibieën	Geen
Vissen	Geen
Dagvlinders	Geen
Libellen	Geen
Overige ongewervelden	Geen

Alleen voor 2 plantensoorten heeft het voornemen een negatief effect. Het gaat om de tabel 2-soorten: Tongvaren en Steenbreekvaren. Van de overige soorten of soortgroepen zijn geen negatieve effecten te verwachten. Nader (veld)onderzoek naar de aanwezigheid en gebruik van de planlocatie door beschermde soorten is niet nodig.

1.4.1 Ontheffing nodig voor Steenbreekvaren en Tongvaren

De standplaatsen van de Steenbreekvarens en Tongvarens die tussen de voegen groeien worden hierdoor vernietigd. Een ontheffing van de Flora- en Faunawet is daarom noodzakelijk. Uit overleg met het Ministerie van ELI (dhr. J. Beijck van DLG) is het project besproken en naar verwachting wordt de ontheffing verleend, omdat:

- *De restauratie is nodig voor de veiligheid*
De Tolhuissluis verkeert in een slechte staat. Om voor gebruikers (scheepvaart en mensen die de sluis als brug over het kanaal gebruiken) onveilige situaties te voorkomen is het nodig de sluis te restaureren.
- *Het betreft niet te voorkomen schade*
De gemetselde kade muren van de sluis zijn in slechte staat en worden afgebroken weer terug gemetseld. Zoals al eerder in deze notitie aangegeven is de Tolhuissluis een monument. Daarom is het noodzakelijk om de te restaureren kademuren met dezelfde stenen terug te metselen. Het is daarbij onmogelijk de standplaatsen van de varens te ontzien. Alternatieven waarbij geen schade optreedt zijn niet mogelijk.
- *Het betreft niet te mitigeren schade*
Vanwege bovenstaande redenen (originele stenen moeten worden gebruikt) is het niet mogelijk om op de locaties met Steenbreekvarens of Tongvarens, uit te kappen, om vervolgens de uitgekapte steen met varens terug te metselen in een nieuwe kademuur. Het uitsteken van varens zonder substraat (muur) is een zeer intensieve inspanning met weinig resultaat. Uit ervaring is gebleken dat de varens dergelijke overplaatsingen zelden overleven.

- *Het heeft geen effect op de landelijke gunstige staat van instandhouding*
De ontwikkeling zorgt voor een lokale afname in Steenbreekvarens en Tongvarens. Beide soorten hebben een landelijke gunstige staat van instandhouding. De soorten zijn landelijk niet afgenomen en het zijn regelmatige voortplanters. In Amsterdam nemen de aantallen van Steenbreekvarens en Tongvarens zelfs toe. De, door de ontwikkeling veroorzaakte, lokale afname van deze soorten heeft daardoor geen effect op de landelijke gunstige staat van instandhouding.

1.5 Literatuur

[Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff en De Vlinderstichting, 2006]
De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea). Nederlandse Fauna deel 7, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij en European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

[Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen, 1992]
Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

[Dijkstra, K.D. B., V.J. Kalkman, R. Ketelaar & M.J.T. van der Weide, 2002]
De Nederlandse Libellen (Odonata), Nederlandse fauna 4. Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

[EIS-Nederland, De Vlinderstichting en de Nederlandse vereniging voor Libellenstudie, 2007]
Waarnemingenverslag 2007. Dagvlinders, libellen en sprinkhanen. Uitgegeven door EIS-Nederland, De Vlinderstichting en de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie.

[Herder J.E., A. van Diepenbeek & R.C.M. Creemers R, 2009]
Verspreidingsonderzoek reptielen en amfibieën 2008. Stichting RAVON, Nijmegen. Rapport 2009-03

[Limpens H., K. Mostert & W. Bongers, 1997]
Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Onderzoek naar verspreiding en ecologie. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

[LNV, Dienst Regelingen, 2009]
Wijziging beoordeling ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen. Inclusief Uitleg

Concept

Kenmerk N001-4746864AIH-vsa-V02

aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen, en Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten. Kenmerk ffw2009.corr.046. 25 augustus 2009.

[Ministerie van LNV, VROM en de provincies, 2007]

Spelregels EHS, Spelregels voor ruimtelijke ontwikkelingen in de EHS. Een gezamenlijke uitwerking van rijk en provincies. Ministeries van LNV en VROM en de provincies.

Websites:

www.waarneming.nl

www.muurplanten.nl

www.visatlas.nl

www.synbiosys.alterra.nl

<<Text>>